

Božo ODOBAŠIĆ

Biblija u svećenikovom životu i propovijedanju u svjetlu Pavlova naviještanja Evandjelja*

I. Svećenik služitelj Riječi

I.1. Svećenik vrši službu Evandjelja

U koncilskom dekretu *Presbyterorum ordinis* (PO), o službi i životu prezbitera (7. 12. 1965.), ističe se uloga i poslanje prezbitera, koju imaju u sveopćem poslanju Crkve. Evo samo nekih misli.

“Prezbiteri se po svetom redanju i poslanju što ga primaju od biskupa promiču da služe Kristu Učitelju, Svećeniku i Kralju. Oni su dionici njegove službe, po kojoj se ovdje na zemlji Crkva neprestano izgrađuje u Božji narod, Kristovo Tijelo i Hram Duha Svetoga” (PO, 1). Svećenici “po Isusu Kristu prinose duhovne žrtve Bogu i naviještaju silu onoga koji ih je iz tame pozvao u svoje divno svjetlo... svaki pojedini mora u svom srcu štovati Isusa i za njega proročkim duhom svjedočiti” (PO, 2). Svećenici svetim Redom suobličeni Kristu jedincatom svećeniku u ime Krista izgrađuju i posvećuju narod Božji vršeći službu Evandjelja. Apostolskim se navještajem Evandjelja saziva i skuplja Božji narod tako da svi koji ovomu narodu pripadaju - jer su Duhom Svetim posvećeni - sami sebe prikazuju kao “žrtvu živu, svetu, Bogu ugodnu” (Rim 12,1), a prezbiterskom službom duhovna žrtva vjernika sjedinjuje se sa žrtvom Kristovom i dolazi do punine preko ruku svećenika u Euharistiji koji je slavi u ime cijele Crkve na nekrvan način i sakramentalno dok ne dode sam Gospodin. To je cilj službe prezbitera i u tome se ona ispunja. Njihovo služenje koje počinje naviještanjem Evandjelja, crpi svoju snagu i moć iz Kristove žrtve, a svrha za kojom prezbiteri idu u službi i životu jest slava Boga Oca u Kristu. A ova se slava sastoji u tome da ljudi savjesno, slobodno i zahvalno prihvate Božje djelo koje je izvršeno u Kristu i da ga u čitavom svom životu

* Izlaganje na svećeničkoj koroni Kreševskog dekanata, koja je održana 4. ožujka 2008. u Bu-sovači. - *Napomena urednika.*

očituju. I tako prezbiteri, bilo da se mole ili klanjaju, bilo da propovijedaju Riječ, bilo da prikazuju Euharistijsku žrtvu i dijele ostale sakramente, bilo da ljudima na drugi način služe, uvijek nešto pridonose i povećanju Božje slave i napretku ljudi u božanskom životu. A sve ovo izvire iz pasalnoga Jaganjca, Isusa Krista, utjelovljenoga, žrtvovanoga, umrloga, uskrslog, proslavljenoga (PO, 2). Njega su nasljeđovali apostoli, a Pavao, učitelj naroda "odabran za Božje Evanđelje" (Rim 1,1) svjedoči kako je svima postao sve da bi sve spasio. U riječima: "svima postao sve da bi sve spasio" istaknut je i jest jedini cilj svakoga svećeničkog služenja i poslanja.

"Prvenstveni zadatak prezbitera kao suradnika biskupa jest da svima naviještaju Božje evanđelje" da bi tako utemeljivali i umnažali Božji narod. Naviještanjem se Riječi Božje pobuđuje vjera u srcu onih koji ne vjeruju, a u srcu se vjernika hrani. Zajednica vjernika s njom započinje i raste, kako svjedoči sv. Pavao: "Vjera dolazi od propovijedanja a propovijedanje biva riječju Kristovom" (Rim 10,17). "Prezbiteri su dakle dužnici svima navijestiti istinu Evanđelja koju u Gospodinu posjeduju. Bilo da pogane, svojim primjernim životom među njima navode da slave Boga, bilo da onima koji ne vjeruju otvorenim propovijedanjem naviještaju otajstvo Krista, bilo da predaju kršćansku katehezu ili tumače nauk Crkve, bilo da nastoje probleme svoga vremena tumačiti u Kristovu svjetlu, uvijek moraju naučavati ne svoju mudrost nego riječ Božju i sve uporno pozivati na obraćenje i svetost... Stoga svećenik ne smije riječ Božju izlagati samo općenito i apstraktno nego vječnu istinu Evanđelja mora primjenjivati na konkretne životne prilike" (PO, 4). Naviještanjem Riječi vjera se rada i hrani. Posebno je to važno imati na umu u liturgijskim slavljinama u kojima se naviješta, slavi i uprisutnjuje otajstvo Isusa Krista, Spasitelja svih ljudi.

I.2. Svećenik tumač Riječi Božje (SC, 35)

Sabor je u konstituciji o svetoj liturgiji *Sacrosantum concilium* (SC) naložio da se naviještena Riječ Božja protumači u homiliji koja je sastavni dio slavlja Riječi Božje. I redovito je drži svećenik predsjedatelj, nikada laik (*Rimski misal*, Opća uredba 66; *Redemptionis sacramentum*, 64). Stoga se ne bi smjelo olako ispuštati homiliju ako je prisutna i manja grupa vjernika na slavlju. "Propovijedanje neka crpi poglavito iz vrela Svetog pisma i liturgije, jer navješćuje čudesna djela Božja u povijesti spasenja ili u otajstvu Kristovu koje je uvijek u nama prisutno i djelatno, osobito u liturgijskim slavljinama" (SC, 35).

Prezbiteri euharistijsko slavlje, kao središte zajednice vjernika, "produžuju u moljenju božanskog Časoslova kojim u ime Crkve mole Boga za

sav sebi povjereni narod, štoviše za sav svijet” (PO, 5). Danas se preporučuje moliti Časoslov s narodom Božjim bilo da se pridružuje euharistijskom slavlju ili slavi odijeljeno. Cilj je da se stalno naviješta Riječ spase-nja udružena s molitvom. Stoga i svi drugi liturgijski čini, blagoslovi, pučke pobožnosti, trebaju biti prožeti biblijskim tekstovima koje treba popratiti kratkim tumačenjem.

1.3. Obveza čitanja i proučavanja Riječi Božje (DV, 25)

Koncilaska dogmatska konstitucija o božanskoj objavi *Dei Verbum* (DV) izričito traži da “svi klerici, u prvom redu Kristovi svećenici i ostali koji kao dakoni ili katehisti zakonito djeluju u službi Riječi, moraju pri-njati uz Pisma neumornim svetim čitanjem i brižljivim proučavanjem, tako da nitko od njih ne postane ‘jalov propovjednik Božje Riječi izvana jer je ne sluša iznutra’, dok mora, posebno u svetoj liturgiji, neizmijerna bogatstva riječi Božje dijeliti s vjernicima koji su mu povjereni. Jednako i sve Kristove vjerne, a osobito članove redovničkih družbi Sveti sabor jako i sasvim posebno potiče da učestalom čitanjem božanskih Pisama izuče ‘najuzvišene znanje - Isusa Krista’ (Fil 3,8)”. U potvrdu toga Sabor citira sv. Jeronima, “jer ‘ne poznavati Pisma to je ne poznavati Krista’... Čitanje Svetoga Pisma treba da prati molitva: da ono postane razgovor između Boga i čovjeka. Jer ‘Njemu govorimo kad molimo, Njega slušamo kad čitamo božanske poruke’” (DV, 25). Dakako da se posebno preporučuje čitanje i proučavanje Novog Zavjeta u skladu sa shvaćanjem Crkve kako bismo upoznali “istinu” i postali plodni navjestitelji i sluge Riječi. Upoznati Riječ, Istinu, znači otkriti i primiti silu i moć objavljene Riječi, doživjeti Krista kao objavljenu Očevu ljubav, koja “ima moć spasiti duše vaše” (Jak 1,21), jer je “Božja riječ živa i djelotvorna” (Heb 4,12). To znači, dok čitamo, meditiramo, proučavamo Sveto Pismo, pijemo čistu vodu na nepresušnom vrelu duhovnoga života, Kristu, koji je “posrednik i punina sve objave” (DV, 2). Samo onaj koji sluša Božju Riječ može postati plodni njezin navjestitelj jer ono što od Božje Riječi primamo, nije riječ i mudrost ljudska, nego očitovana mudrost Božja iz koje se rada Crkva. Zato se u svom prezbiterskom poslanju, koje vršimo u Crkvi, neprestano moramo vraćati Svetom Pismu (*relecture*) da uvijek iznova crpimo snagu na čistom izvoru objave, koja se čuva i autentično tumači, *drži i izvršava u neprestanom ispovijedanju predane vjere Crkvi* (DV, 10).¹ Pismo, dakle, raste u predaji Crkve kroz trajno aktualiziranje i razumijevanje u dinamizmu žive vjere zajednice. Riječ

¹ Vidi: B. ODOBAŠIĆ, “Scriptura crescit in tradita fide tenenda”, u: *Aktualnost predaje*, Služba Božja, Makarska, 2003., str. 71-97.

Božja je živa i žeže jer je u njoj prisutan sam Bog, Duh Sveti. Ona zato ojačava moći i osjećaje naše, budi našu intelektualnu učmalost i indiferentnost, raspaljuje ljubav prema životu, odvraća od zla i potiče činiti dobro svima kao što je to Krist učinio. Otkriti volju Božju u Svetom Pismu znači živjeti i djelovati kako je to Bog Otac u Kristu objavio. Znači ljubiti i darivati se kao što je to Krist učinio, biti navjestitelj spasenja svih ljudi. Svećenik u tom smislu mora biti čovjek Biblije, živjeti s Biblijom, živjeti od Biblije. U svakom svom djelovanju neprestano tražiti uporišne točke i motive za svoje djelovanje i ponašanje u Svetom Pismu, prije svega u evanđeljima. Za Pavla evanđelje je pokretačka sila koja ga nije zaustavila ni u progonima, ni u trpljenjima, dok sve ne privede Kristu.

2. Sv. Pavao, sluga evanđelja Isusa, Sina Božjega

2.1. Pavao radikalni Židov

Prvotni izvori za život i Pavlovo djelovanje jesu Djela apostolska i Pavlove poslanice, napose Rimljanima, Korinćanima i Galaćanima. Iz tih izvora, napose samih Pavlovih navoda u poslanicama, može se razlučiti veličina Pavlove ličnosti. Radikalni Židov, revnitelj za Zakon, ali i radikalni apostol Isusa Krista koji je izmijenio njegov život. Pavla se može razumjeti samo ako se poznaje židovstvo njegova vremena. Nitko kao on, vjerojatno, nije utro u povijest i religioznu kulturu slavu Židova i židovstva. On se svojim židovstvom hvali i nikada ga se nije odrekao. "Ja sam Židov, rođen u Tarzu cilicijskom, ali odrastao u ovom gradu, do nogu Gamalielovih odgojen, točno po otačkom Zakonu, bijah revnitelj Božji kao što ste svi vi još danas" (Dj 22,3). On je židovstvu dao trajne povijesno-teološke vrijednosti. Roden je na početku kršćanske ere (između 1. i 10. god.) od židovske obitelji. Obrezan je, i po tijelu, hvali se, pripada potomstvu Abrahamovu a "rodu Izraelovu, iz plemena Benjaminova, Hebrej od Hebreja, po revnosti progonitelj Crkve, po pravednosti, zakonskoj, besprijekoran" (Fil 3,6). Imao je rimsko državljanstvo, vjerojatno dano nakon progona njegovih roditelja iz Galileje. U Tarzu je odgojen u grčkoj kulturi i pisao je pučkim grčkim kao vlastitim jezikom. Ali obiteljski jezik bio mu je židovski (aramejski) koji je usavršio u mladim godinama (13.-14.) u teološko-egzegetskoj školi u Jeruzalemu kod rabija Gamaliela I. (Dj 5,34-39; 22,3). Sljedbenik je farizejske teološko-političke struje (Fil 3,5; Dj 26,5). Vjerojatno je bio i član sinedrija jer i on daje svoj glas za progon kršćana (Dj 26,10) i sudjeluje kod kamenovanja Stjepana (Dj 7,58-8,1). Nikad se osobno nije susreo s Isusom Nazarećaninom. Vjerojatno je u vri-

jeme Isusova propovijedanja izvan Palestine, jer kada o Isusu govori, to čini samo nakon Isusova uskrsnuća, koji mu se ukazao 12 km pred Damaskom (u mjestu Kokab, bilježi predaja) dok je progonio Crkvu Božju (Dj 9,1 sl.). Kako shvatiti takvo Pavlovo ponašanje? Jednostavno iz Pavlove ljubavi prema Bogu Saveza i njegovoj Tori kao autentičnom putu života jednoga Židova. Pavao je vjerovao da je Bog sebi izabrao Izraela kao svoj narod kojemu je dao Toru kroz koju sam Jahve posvećuje svoj narod. Izrael i Tora nerazdvojivi su. Pojavu Isusa i njegovih sljedbenika Pavao je sa Židovima svoga vremena doživio kao opasnost za Izraela, kao profanaciju Jahvina nauka i njegovih djela kojim se narod čuva u svetosti Jahvinoj. Zato je revnovao za Zakon Gospodnji. Smatrao je uklanjanje kršćana iz židovskoga naroda svojom obvezom a Isusa izdajnikom, krivokletnikom i bogohulnikom. Zato se okomio protiv kršćana. Pavlovo obraćenje je središnji čin kojim je obilježen njegov život i djelo. Obraćenje, prouzročeno čudesnim susretom s uskrslim Kristom, dovelo je u Pavla do radikalnoga, kvantitativnoga i kvalitativnoga shvaćanja povijesti spasenja. U njemu se dogodio čudesni konstitutivni rast spoznaje cjelovite objave koja se potpuno ostvaruje vjerom u Isusa, utjelovljenoga, raspetoga i uskrsloga. Nakon obraćenja cijeli Pavlov život opisan je oprečnostima: raspeti a uskrsli Isus, ponizan a uzvišen, omražen i proganjen ali ljubljen. Pavao je i svoje obraćenje shvatio kao dar ljubavi Božje koja mu je darovana u Isusu Kristu koji ga je izabrao za svjedoka i apostola "evanđelja Božjega". I sebe je Pavao shvatio u procesu rasta u vjeri, proginitelj ali apostol i navjestitelj evanđelja Božjega, kojega se on ne stidi naviještati jer je ono "snaga Božja na spasenje svakomu tko vjeruje - Židovu najprije pa Grku. Jer pravednost se Božja od vjere k vjeri u njemu otkriva" (Rim 1,16). Pavao je nakon obraćenja Isusa smatrao jedinom vrijednošću koja je obilježila njegov život, i za koga je uvijek bio spreman dati vlastiti život. Poradi Isusa sve prijašnje smatra gubitkom "da Krista steknem i u njemu se nadem, da upoznam njega i snagu uskrsnuća njegova i zajedništvo u patnjama njegovim, ne bih li kako suobličen smrti njegovoj, prispio uskrsnuću od mrtvih" (Fil 3,3 sl.). Prema rabinskim školama u kojima je odgojen, vjerovao je Pavao, "svete knjige su u našim rukama", kako se to spominje u 1 Mak 12,9. Za njih se i život polaže. Uvjeren u tu stvarnost bio je revnitelj za Zakon. Nakon obraćenja i svjedočanstva Novoga Zavjeta vjerodostojna su Pisma o Sinu Božjemu Isusu Kristu jer je u njemu u punini objavljena pravednost Božja. Sada tek postaje revnitelj i apostol Isusa Krista u kojem su svi "opravdani besplatno, njegovom milošću po otkupljenju... Njega je Bog izložio da krvlju svojom bude Pomirilište po vjeri". U njemu se opravdava svatko "koji je od vjere Isusove" (Rim 3,24 sl.).

Pavao je Židov, farizej, ima rabinsko teološko znanje, ali riječi Zakona u njemu su stalno rasle u spoznaji otajstva Božjega objavljena u Isusu Kristu. "Krštenjem smo u njegovu smrt kršteni da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih i mi tako hodimo u novosti života" (Rim 6,5 sl.). Isus uvodi u novi život. Ipak nikada se nije odrekao pripadnosti rodu Abrahamovu. Štoviše, to će mu poslužiti da protumači spasenje koje će Bog na kraju vremena zbog obećanja danih Abrahamu i njegovu potomstvu udijeliti po svom milosrđu i Ostatku Izraela. Bog se nije i ne može odreći svoga naroda. Izrael makar i nevjeran ostaje Izabrani Božji narod. Ali zbog nevjere Izraela, Bog je spasenje otvorio i drugima. No, Izrael je prvina, sveti korijen masline na kojoj rastu mlade plodne grane. Nema mladih grana bez korijena (Rim 11,1, sl.; 16-24). Židovstvo i kršćanstvo nerazdvojiva su cjelina. Upravo ta Pavlova novina koju je u Kristu otkrio, donijet će mu neizmjerne boli, fizičke jer će biti odbačen od revnih dojučerašnjih prijatelja Židova, ali još više duševne zbog ljubavi prema svom vlastitom narodu kojem je želio navijestiti puninu milosti i istine očitovane u Isusu Kristu. U svojim apologetskim raspravama sa Židovima i o židovstvu, zabilježenih u poslanicama Galaćanima, Korinćanima i Rimljanima, u kojima ne želi izazvati ljubomoru kako kaže "tijelo svoje" s tugom ističe kao da nisu zaslužili zvati se "narod njegov", ali ih tješi naglašavajući "i ja sam Izraelac", obznanjujući da je nevjernost Izraela privremena (Rim 11,1). Ipak Pavao ne može nego navijestiti istinu: "Istinu govorim u Kristu, ne lažem; susvjedok mi je savjest moja u Duhu Svetom: silna mi je tuga i neprekidna bol u srcu. Da, htio bih ja sam proklet biti, odvojen od Krista, za braću svoju, sunarodnjake svoje po tijelu. Oni su Izraelci, njihovo je posinstvo, i Slava, i Savezi i zakonodavstvo, i bogoštovlje, i obećanja, njihovi su i oci, od njih je po tijelu i Krist koji je iznad svega, Bog blagoslovljen u vijeke. Amen" (Rim 9,1-5). Pavao je izvrsno "od djetinjstva" (usp. 2 Tim 3,15) odgojen u poznavanju i tumačenju Biblije i tadanjih rabinskih rigoroznih načina tumačenja.² Nakon obraćenja Pavao mijenja svoj rigorizam za blagost Isusovu i postaje svjestan da je Božje spasenje namijenjeno svim ljudima. "Kad se Onome koji me odvoji još od majčine utrobe i pozva milošću svojom, svidjelo otkriti mi Sina svoga da ga navješćujem među poganima, odmah, ne posavjetovah se s tijelom i krvlju i ne uzidoh u Jeruzalem k onima koji bijahu apostoli prije mene, nego odoh u Arabiju (pa se opet vratih u Jeruzalem) i poganima navijesti evanđelje Sina Božjega."

² Midraške škole postojale su još u Pavlovo vrijeme; Hillelova škola (Hillel St., kraj 1. st., protivnik Šamajeve rigorozne škole) navodi u Talmudu 7 pravila (R. Aqiba, umro oko 135. god., mučen za Hadrijanova progonstva u vrijeme ustanka Bar Kokbe).

2.2. Pavao zahvaćen od Krista

Pavao kaže da je “zahvaćen od Krista” (Fil 3,12) i opet “živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist” (Gal 2,20). Tako i on sam želi druge zahvatiti i privesti Kristu. U žaru ljubavi kojom je zahvaćen poziva: “Nasljedovatelji moji budite i promatrajte one koji žive po uzoru koji imate u nama” (Fil 3,17). Pavlova nekadašnja vjera kojom je revnovao za Zakon i progonio Crkvu Božju sada je prerasla u sigurnost da spasenje dolazi ne po Zakonu nego po vjeri u Sina Božjega. Ukazanje kod Damaska doživio je kao stvarnu objavu, kao onu koju je nekoć imao Mojsije na Sinaju, doživljenu u Isusu Kristu, Sinu Božjemu (Gal 1,16). Povijest spasenja svih ljudi prema Božjem naumu, shvatio je Pavao, sada se ostvaruje njegovim izborom za apostola poganima. Isusa pred Damaskom doživio je Pavao kao pashalnu objavu iz koje on izlazi kao novi stvor. Zato spasenje po Isusu prikazuje kao novo stvaranje. On je u toj objavi pribrojen apostolima kojima se Isus ukazao nakon uskrsnuća (1 Kor 15,8). Od toga momenta u njemu je nastao novi odnos prema Isusu iako ga nikada nije osobno poznavao. U Pavlovoj teologiji sve je od toga momenta novo. “Jer ljubav nas Kristova obuzima kad promatramo ovo: jedan za sve umrije, svi, dakle, umriješe, i za sve umrije, da oni koji žive, ne žive više sebi, nego onomu koji za njih umrije i uskrsnu.” Tako mi od sada nikoga ne poznajemo po tijelu, jer “je li tko u Kristu, nov je stvor. Staro uminu, novo, gle, nastat” (2 Kor 14,17). Pavlovo *‘apò toû nÿn’* - ‘od sada’ pa nadalje on ne poznaje nikoga doli Krista u kojemu je Bog “svijet sa sobom pomirio ne ubrajajući im opačina njihovih i polažući u nas riječ pomirenja” (2 Kor 5,19). On je za sve umro i uskrsnuo. U Kristu i po Kristu, tumači Pavao, naše pomirenje s Bogom jest novo stvaranje. Čovjek je u Kristu novi stvor (2 Kor 5,16). Preporoden Kristom i sam poziva “umjesto Krista, zaklinjemo dajte pomirite se s Bogom” (2 Kor 5,21). Rođen u Kristu, Pavao iznova čita i u novom svjetlu kristološki tumači cijelu povijest spasenja. Zato se vraća Božjim obećanjima, danim Abrahamu i potomstvu njegovu. U svjetlu doživljaja u Damasku kristološki tumači Mojsija, proroke i stare predaje. Tumači odnos slobode Božjega izbora Izraela i slobodu od Zakona. Zakon je dobar ali po Zakonu smo postali prekršitelji, grešnici. Tek smo Isusovom žrtvom na križu oslobođeni. U Kristu smo tek slobodni (Rim 6,15-7,1-6). “Za slobodu nas Krist oslobodi! Držite se, dakle, i ne dajte se ponovno u jaram ropstva” (Gal 5,1). “Gdje je Duh Gospodnji, ondje je sloboda” (2 Kor 3,17). Na Križu je Bog objavio slobodu jer nam je u Isusovoj smrti objavljeno pomirenje. Križ je očitovanje moći Božje koja se objavljuje kao oprostjenje. “Bog koji oživljuje mrtve i ono što nije zove te bude”

(Rim 4,17), uskrsnuo je i svoga sina Isusa i učinio je i Pavla navjestiteljem "Evangelja Božjega" (Rim 1,1) "po Duhu posvetitelju uskrsnućem od mrtvih, o Isusu Kristu, Gospodinu našem... da na slavu Imena njegova k poslušnosti vjere" (Rim 1,4 sl.) privodimo sve spasenju. U izrazu "Gospodinu - tou Kiriou" Pavao ispovijeda vjeru da je Isus pravi Bog u zajedništvu s Ocem i Duhom Svetim. Bog Otac ga je objavio nevinim i zato uzvisio i proslavio u žrtvi križa. Križ je slava Isusova, ostvarena poniznošću i žrtvom, križ je proslava općega spasenja, i Židova i Grka i svega svijeta (Rim 1,14). Križ je očitovanje Božje ljubavi. Na križu povijest spasenja došla je do svoga vrhunca ali ona nije tu završila. Ona se neprestano u sadašnjosti doživljava i već sada anticipira eshatološko spasenje koje će se očitovati ponovnim Kristovim dolaskom (usp. Kristološki himan u Fil 2,6-11). Pavao ne briše povijest objave zapisane u Pismima nego je reinterpreтира dajući joj novu dinamičnu snagu u kristološkom tumačenju. Snaga riječi Božje trajno je djelotvorna i raste spoznajom i doživljajem naviještanja Evangelja Sina Božjega.

2.3. Pavao - prorok eshatološkoga spasenja

U objavi pred Damaskom Pavao je postavljen za proroka eshatološkoga spasenja. Dok navješćuje da je u Isusu došla "punina vremena" (Gal 4,4), u isto vrijeme tumači da je s Isusom Kristom započelo novo vrijeme milosti, dobrote i pomirenja u Kristu jer "Bog hoće da se svi ljudi spase i dodu do spoznanja istine" (1 Tim 2,4). Isus Krist je jedini posrednik između Boga i ljudi. To je Pavlova istina, Pavlovo evanđelje, "Evanđelje Božje" (1 Sol 2,3.8.9), "naše evanđelje" (1 Sol 1,5). Evanđelje je jednostavno "Riječ s Radošću Duha Svetoga" koja privodi obraćenju i vjeri u uskrsloga Isusa Krista (1 Sol 1,6). Evanđelje koje vam navješćujemo doista je "riječ Božja koja i djeluje u vama, vjernicima" (1 Sol 2,13). Pavlova riječ ima Božji autoritet, ona jest Riječ Božja. Za Pavla osobno to je riječ koju Bog priopćuje svima kao stvaralačku riječ. Ona je djelo Božje koje djeluje u vama. Nije to neko etičko pravilo i upozorenje, ona je ona ista Riječ Božja koja je od početka prisutna u stvaranju svijeta (usp. Post 1-2). Ona stvara, rađa novoga čovjeka po sili Božjoj, po Kristu i Duhu Svetom. Bog nas po svojoj Riječi poziva na svetost. "Prema tome, tko to odbacuje, ne odbacuje čovjeka nego Boga koji svoga Duha Svetoga udahnjuje u vas" (1 Sol 4,7.8.14). To je Riječ koja posvećuje. Pavao je ovdje na tragu starozavjetne svećeničke teologije: "Sveti budite jer sam svet ja, Jahve, Bog vaš" (Lev 19,2). "Posvećujete se da budete sveti... Ja Jahve posvećujem vas" (Lev 20,7). Pavao tu otvara i temu novoga Saveza u Kristu, koju Pa-

vao poznaje iz starozavjetnih proroka (Jer 31,31; Ez 36,26). Novost posvećenja Božjega naroda došla je i otpočela u Isusu Kristu. To je nova eshatološka stvarnost obilježena riječju *sada* (nyn) koja označuje objekt objave, spasenje Božje, doživljeno u Kristu *sada* ali i nyn *eshatološko* koje se trajno i uvijek u jačem intenzitetu doživljava. Otajstvo objavljeno u raspetom i uskrsnom Kristu tek sada omogućuje tumačenje proroštava i starozavjetnih Pisma. Riječ koju Pavao naviješta po sebi je dinamična kao što je i samo otajstvo spasenja, prije skriveno a sada objavljeno. Ono uvodi u vjeru, pogane kao i Židove, sve i svima daje novi život za sva vremena. Hod Riječi Božje kroz vrijeme uvodi u punu spoznaju istine u mjeri kojom je prihvaćamo, nad njom razmišljamo, proučavamo, koliko joj se u Duhu otvaramo. Riječ Božja raste i “osposobljuje za poslužitelje novoga Saveza” sve kojima je navještena i tako uklanja “prijevjes čitanja Staroga zavjeta” (2 Kor 3,6; 4,4.6), pa “kad se i Izrael obrati Gospodinu, skinut će se taj prijevjes” i “po Duhu Gospodnjem preobražavamo se u sliku Kristovu s kojim smo jedno tijelo” (1 Kor 12,12.27) snagom Kristova uskrsnuća. “Sam Duh susvjedok je s našim duhom da smo djeca Božja... baštinici Božji, a subaštinici Kristovi” (Rim 8,14 sl.; usp. Gal. 4,6). “Uistinu, svi ste sinovi Božji, po vjeri, u Kristu Isusu. Doista koji ste god u Krista kršteni, Kristom se zaodjenuste... Svi ste Jedan u Kristu Isusu” (Gal 3,26). Otajstvo Kristovo tako se svakodnevno očituje kao objavljena Božja ljubav. Povijesni Isus, utjelovljen, na križu za naše grijeha umro, uskrsnuo je za naše opravdanje (Rim 4,24 sl.). Pavao je duboko shvatio i istaknuo u svom navještaju, kako kaže Božjega Evandjelja, tj. otajstva spasenja sada u Kristu obznanjeno kao snaga, moć Božja koja se u Kristu doživljava kao mudrost Božja. Krist je tako vječni Božji sada svijetu sve do eshatološke proslave svih u Kristu.

2.4. Krist očitovana mudrost Božja

U Kristu, riječ Božja navještena po prorocima, primila je sasvim novu, nečuvenu, definitivnu blizinu Božju koja se kao “otajstvo Božje”, “mudrost Božja” osobno doživljava kao dar za sve. Evandelje kojim je to otajstvo naviješteno, cijelo Pismo, stari Savez, u Kristu tek ima svoju punu vrijednost. Zakon je dobar ali tek u Kristu Zakon dobiva svoju pravu vrijednost jer samo po Kristu dolazi opravdanje i sloboda od grijeha. Tako je u Kristu i prošlost i sadašnjost i budućnost primila svoje puno značenje. Pavlov izraz “po Kristu” označava da je stari Savez lišen svoje prvotne uloge jer po Zakonu dode grijeh a “po Kristu” oslobođenje i oproštenje. Samo u Kristu otkriva se stvarni identitet i uloga Zakona. “Po Kristu” Bog

nas čini na sliku Kristovu, dostojnima zvati se sinovima Božjima. Tek po Kristu "zasvijetli svjetlost Evanđelja slave Krista koji je slika Božja". "On zasvijetli u srcima našim da nam spoznanje slave Božje zasvijetli na licu Kristovu" (2 Kor 4,4.6). I opet Pavao djelo Kristovo vrednuje kao novo stvaranje. Bog se tako proslavio u Kristu, Krist je slava Božja. Izraz "Krist" koga je Bog učinio "Gospodinom" jest sveobuhvatni Isus, utjelovljeni, žrtvovani na križu i uskrsnućem proslavljeni. On je definitivna objava Božje trajne prisutnosti na zemlji po kojem dolazi spasenje svih ljudi. I sve je to Bog učinio da se ispune Pisma. Ono što je za Pavla bilo prije (po Pismima), u Kristu je postalo vječni "sada", konačno ostvareno spasenje. U Njemu je "došla punina vremena" (Gal 4,4) i On je vječni čovjekov "da" Bogu. "Bog je svjedok: naša riječ vama nije 'Da!' i 'Ne!' jer Sin Božji, Isus Krist, koga mi - ja i Silvan i Timotej - vama navijestismo nije bio 'Da' i 'Ne' nego u njemu bijaše 'Da'". I sve što je prije bilo napisano, napisano je nama za pouku (*didaskalía*) da po postojanosti i utjesi Pisama imamo nadu." I tu Pavao priziva Stari Zavjet i tumači ga kao *didaskalía* - napisan nama za pouku. To je dar Božji očitovan u Kristu da u nadi živimo. Krist je *didaskalía* svima koji slušaju Riječ i u njemu otkrivaju darovanu ljubav Božju. Ona je snaga koja preporada po uskrsnom Kristu i trajno se dariva. Krist je darovana ljubav koja i u nevoljama daje snagu. "Ako je Bog za nas tko će protiv nas?" (Rim 8,32), hrabri Pavao vjernike u progonima. "Nitko nas ne može rastaviti od ljubavi Kristove... uvjeren sam, doista, ni smrt ni život... neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem" (Rim 8,35.38). Tim Pavao ističe da je Bog prisutan u našoj povijesti. Krist je izraz Božjeg plana u povijesti. Naviještanje evanđelja jest navještaj spasenja koje se ostvaruje po Kristu koji je za nas umro da nas od smrti izbavi, da nas učini dionicima svoje slave. Križ je objava mudrosti Božje. To je poruka kršćanima, Crkvi da taj događaj spasenja trajno navješta: Krista rassetoga i uskrsloga. Tako u svjetlu Kristova otajstva Pavao čita, tumači i navješta Pisma u koja dodaje i svoj navještaj zapisan u njegovim poslanicama. Riječi Pavlove imaju vrijednost i težinu koju im sam Bog daje. Sažimlju povijest spasenja u događaj Krista. U svjetlu uskrsloga Krista poziva kršćanina uvijek iznova čitati Pisma jer u Kristu je Bog sve objavio. Krist sažimlje cijelu povijest spasenja i prema Pavlu ona nije počela utjelovljenjem Sina Božjega nego blagoslovom i danim obećanja Abrahamu (Gal 3,8 sl.) i njegovu potomstvu a sada ispunjena po Kristu koji nas je otkupio (Gal 3,13). Povijest spasenja nije po Pavlu započela ni primanjem Zakona po Mojsiju, pa ni s Abrahamom, nego već od Adama koji je baštinik obećanja sada ispunjenih u Kristovoj žrtvi i uskrsnuću. Krist za Pavla nije samo Sin Božji, sada

proslavljen, nego je on onaj koji živi u kršćaninu, u svojoj zajednici, u onima koji u njega vjeruju, u Crkvi koja je njegovo mistično tijelo. Crkva je vidljivi Krist na zemlji i svaki kršćanin je ud Kristov koji vjerom i djelima navješćuje u svijetu otajstvo Krista, tj. Evanđelje Božje. Riječ Božja je prema Pavlu vrhovno pravilo vjere, koje raste trajnim darom Duha svetoga, prisutnom u biblijskoj Duhom Svetim nadahnutoj riječi.

3. Kako čitati Bibliju - napomene za razmišljanje

Riječ Božja u svećenikovom životu u svjetlu Pavlova razmišljanja mora biti središte njegova osobnog duhovnog života. U propovijedanju Riječ Božja treba biti tumačena u istom duhu u kojem je napisana, da svi ljudi upoznaju i svjedoče otajstvo Krista. U propovijedi vjernici bi morali osjetiti svećenikovu ljubav prema Kristu i njegovoj Crkvi. Homilija je autentični način naviještanja Riječi. Treba se truditi da vjernici u razlaganju Riječi dožive samoga Krista. Stoga, svako korištenje Riječi Božje u propovijedima za osobne interese, ili neke ljudske interese zajednice, socijalne, političke, mogu vjernike udaljiti od Krista i Crkve. Kardinal Vinko Puljić upozorio je svećenike na to kazavši: "Politika je 'okupirala' Crkvu i oduzela joj inicijativu... autentičnog služenja evanđelja"³ (KT 8/24.II.'08, s.4). Poslanje svećenika u Crkvi treba biti kao i Pavlovo, naviještati i propovijedati jedino Krista i to "Krista raspetoga" i uskrsloga (1 Kor 1,23) koji učvršćuje vjeru i nadu u slušateljima.

U svom pastoralnom djelovanju svećenik mora biti posvuda čovjek Biblije. Potrebno bi bilo trajno širiti Bibliju kao vlastitu osobnu ili obiteljsku svetu knjigu. Nužno je prije svega učiti svijet čitati Bibliju, napose Novi Zavjet. Čitanje Biblije može biti individualno ili zajedničko, u obitelji ili župnoj zajednici. Roditelje valja poučavati da s djecom već čitaju Bibliju. Uz nju se nadovezuje obiteljska biblijska kateheza. Obiteljima dakako u tom treba pomagati da nauče neke metode čitanja i razmatranja s Biblijom. Profesor dr. Nikola Hohnjec prikazao je 25 metoda pastoralnog proučavanja Biblije u biblijskim kružocima ili sijelima.⁴ (U prilogu dajemo opširniji prikaz metode u Hrvatskoj, Njemačkoj i Lectio divina)

Papa Ivana Pavao II. i Benedikt XVI. u više navrata preporučuju *Lectio divina - Susret s Bogom u njegovoj riječi*.⁵ *Lectio divina* nudi se krš-

³ *Katolički tjednik*, br. 8 (24. 2. 2008.), str. 4.

⁴ Nikola HOHNJEC, *Biblija u pastoralnom radu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2003.

⁵ Izd. Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2005.

ćaninu kao istinski, potpun, zreo, obogaćujući način prianjanja uz Božju riječ. To je *vježba* koja može dovesti do susreta s Bogom i do života koji se živi unutar Božjega nauma spasenja. Dakako, za nju se mora kroz dugo vrijeme odgajati. Sjemeništa, župni biblijski kružoci, bili bi pravi put do lectio divina. To je ono što se pokušava u svijetu, napose u misijskim krajevima gdje nema dovoljno misionara. U bazi se polazi od Biblije. Ona se u kružocima čita, nad njom razmatra, moli, iz njezine poruke donose odluke za aktivniji život vjernika u naviještanju evanđelja.

Mi bismo se još morali, barem u većim župama, napose gradskim, potruditi uvoditi i moljenje *Časoslova s vjericima*. Uza slavlje svete Mise, večernju ili jutarnju, prije Mise ili unutar Mise. Možda još jednostavnije za početak izložiti Bibliju u crkvi na čitanje, ali i animirati za takvo čitanje. Biblijski kružoci mogli bi se uvoditi uz vikende, u našim samostanima ili kućama za duhovne obnove. Posebno bi to trebao činiti u pastoralu s mladima da oni zavole Bibliju i počnu živjeti s Biblijom. Pavao sebe doživljava kao "slugom Evanđelja Sina Božjega" (Rim 1,9). Tim ciljevima kao svećenici, redovnici, po pozivu kao Pavao navjestitelji Božjega Evanđelja, morali bismo iz ljubavi prema Kristu težiti.

Ne zaboravimo: "Kršćanstvo i crkve uspjeli su od stagnacije sačuvati trajni identitet Biblije i njezino izlaganje u stalnom razračunavanju s rastućim protokom ideja raznih epoha i nacija, u ratu i miru, kroz duhovni razvoj Europe, u skladu sa skolastičkim maksimama i razmišljanjima, s renesansom, reformacijom i protureformacijom, s misticizmom, prosvjetiteljstvom i kroz izobilje znanstvenih spoznaja. Biblija je stalno ostala živim izvorom nadahnute objave i nadahnjujuće snage. Pavao je već u Prvoj poslanici Korinćanima pisao: 'I besjeda moja i propovijedanje moje ne bijaše u uvjerljivim riječima mudrosti, nego u pokazivanju Duha i sile, da se vjera vaša ne temelji na mudrosti ljudskoj nego na sili Božjoj' (1 Kor 2,4)."⁶

Origen je u *Contra Celsum* na ovaj Pavlov tekst dodao: "Stoga su i oni koji slušaju riječ naviještenu silom i sami ispunjeni silom i istu dokažu svojom vjerom i svojim životom."⁷

U našem multikulturalnom i multireligioznom ambijentu napast je relativizma i sinkretizma na koji stalno upozorava sam papa Benedikt XVI. Karl Barth (1886.-1968.) isticao je a što i za nas vrijedi, Pavao je smatrao obvezu navijestiti istinu Evanđelja. "Pavlu poznata istina o Isusu Kristu prisiljava Pavla da automatski ide tamo gdje istina Evanđelja još

⁶ Wilhelm ZIEHR, "Biblija: Božja riječ", u: *Biblija nekoć i sad*, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 2002., str. 33.

⁷ *Isto*, str. 33.

nije poznata, kao što zrak prodire u bezračni prostor...”⁸ Nije se smatrao za to zaslužnim: “Ta dužnost mi je” (1 Kor 9,16). Svećenik mora živjeti s Biblijom i od Biblije, od Istine evanđelja i tu Istinu neokrnjenu naviještati i životom pred svima svjedočiti.

⁸ Anto POPOVIĆ, *Biblijske teme*, KS, Zagreb, 2004., str. 216-217, bilješka 58.